

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 452/2024-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Molnára a sudcov Petra Straku a Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej URBAN & PARTNERS s.r.o., advokátska kancelária, Červeňova 15, Bratislava, proti postupu Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B1-18Csp/62/2020 (pôvodne vedenom Okresným súdom Bratislava I pod sp. zn. 18Csp/62/2020) takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Mestského súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. B1-18Csp/62/2020 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd, právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie.
2. **Prikazuje** Mestskému súdu Bratislava IV konať v konaní vedenom pod sp. zn. B1-18Csp/62/2020 bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľke **priznáva** finančné zadost'učinenie v sume **500 eur**, ktoré jej **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľke **priznáva** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **856,75 eur**, ktorú **je** Mestský súd Bratislava IV **povinný** zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **nevyhovuje**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť a napadnuté konanie

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 8. augusta 2024 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a podľa čl. 47 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. Sťažovateľka navrhuje, aby jej ústavný súd priznal finančné zadosťučinenie v sume 5 300 eur a trovy konania pred ústavným súdom.

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že sťažovateľka je žalobkyňou v napadnutom konaní vedenom mestským súdom o určenie bezúčnosti a bezpoplatkovosti zmluvy o spotrebiteľskom úvere. Napadnuté konanie začalo podaním žaloby 3. augusta 2020. Postup všeobecných súdov v tomto konaní považuje sťažovateľka za nesústreďený a neefektívny s poukazom na celkovú dĺžku konania 4 roky. Okresný súd jej zaslal vyjadrenie protistrany k žalobe 19. júla 2021, teda po 11 mesiacoch od podania žaloby. Sťažovateľka podala vyjadrenie 21. júla 2021. Vyjadrenie protistrany z 25. januára 2022 jej bolo doručené 18. februára 2022. K tomu zaujala sťažovateľka stanovisko podaním z 23. februára 2022. Prvý nariadený termín pojednávania na 5. október 2022 bol zrušený z dôvodu materskej dovolenky zákonnej sudkyne. V konaní došlo opakovane k zmene zákonného sudcu (26. januára 2022, 10. januára 2023 a 3. júla 2023). V čase podania ústavnej sťažnosti bol nariadený termín prvého pojednávania vo veci na 19. august 2024, teda po 4 rokoch od podania žaloby.

3. Sťažovateľka nepovažuje napadnuté konanie za skutkovo ani právne zložité, navyše ide o spotrebiteľský spor, kde vystupuje v pozícii slabšej strany. Definitívne vyriešenie sporu je pre sťažovateľku významné z hľadiska jeho predmetu, pretože ju dlhodobé vedenie konania stresuje po finančnej aj psychickej stránke, a preto si uplatňuje finančné zadosťučinenie v sume 5 300 eur. Sťažovateľka je presvedčená, že neprispela k predĺženiu konania, naopak, zo spisového materiálu vyplýva jej aktívna účasť na konaní. K prieťahom došlo podľa jej názoru výlučne v dôsledku popísaného neefektívneho postupu konajúceho súdu.

4. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky predbežne prerokoval a uznesením č. k. II. ÚS 452/2024-17 z 24. septembra 2024 ju prijal na ďalšie konanie v celom rozsahu.

5. Na výzvu ústavného súdu podpredseda mestského súdu listom sp. zn. 1SprV/716/2024 z 22. októbra 2024 popísal priebeh konania a k meritu veci v podstatnom uviedol, že spis bol od podania žaloby pridelený 4 sudcom. Podľa úpravy zákonného sudcu z 15. októbra 2024 sa rozsudok doručuje právny zástupcom sporových strán. Podpredseda mestského súdu považuje ústavnú sťažnosť za účelovú, pretože bola podaná po nariadení pojednávania na 19. august 2024. Sťažovateľka mohla v záujme urýchlenia konania tento inštitút využiť skôr. V závere poukázal na to, že sťažovateľka ako žalobkyňa mala možnosť podať žalobu na menej preťažených súdoch –

Okresný súd Bratislava V (všeobecný súd žalovaného) alebo Okresný súd Malacky (podľa trvalého pobytu sťažovateľky – spotrebiteľky).

6. Z priloženého vyjadrenia zákonného sudcu vyplýva tento priebeh konania:

- Žaloba bola podaná 4. augusta 2020 na Okresnom súde Bratislava I.

- 11. februára 2021 súd vyzval žalovaného na vyjadrenie. Ten požiadal o predĺženie lehoty na vyjadrenie, ktoré súdu doručil 30. marca 2021.

- 11. júna 2021 bola žalobkyňa vyzvaná na podanie repliky, k čomu došlo 21. júla 2021. Vo svojom podaní žalobkyňa zároveň navrhla pripustenie zmeny žaloby spočívajúce v rozšírení žalobného návrhu o nárok na určenie neprijateľnosti zmluvnej podmienky spotrebiteľskej zmluvy.

- Žalovaný bol na dupliku vyzvaný 12. novembra 2021. Duplika žalovaného bola doručená 28. januára 2022 a bola žalobkyni doručená na vedomie 18. februára 2022. K nej žalobkyňa považovala za potrebné podať ďalšie vyjadrenie doručené 24. februára 2022. To bolo žalovanému doručené na vedomie 25. februára 2022.

- Nariadený termín pojednávania na 5. október 2022 bol z dôvodu nástupu zákonnej sudkyne na materskú dovolenku zrušený 3. augusta 2022.

- 3. júla 2023 bol spis pridelený vyjadrujúcemu sa zákonnému sudcovi, fyzicky bol spis predložený v mesiaci august 2023.

- Po doručení podania sťažovateľky 15. júla 2024, ktorým sa sťažovala na prieťahy v konaní, zákonný sudca odpovedal 18. júla 2024, vo veci nariadil termín pojednávania 19. august 2024 a uznesením rozhodol o pripustení navrhovanej zmeny žaloby.

- Pojednávanie 19. augusta 2024 sa konalo za neprítomnosti žalovaného. Z dôvodu potreby vykázania doručenia uznesenia o pripustení zmeny žaloby (ktorého právoplatnosťou sa rozšíril predmet konania) došlo k odročeniu pojednávania na termín 27. september 2024, na ktorom bolo rozhodnuté rozsudkom. Toho času súd doručuje písomné vyhotovenie rozsudku stranám sporu.

7. Zákonný sudca v priloženom vyjadrení uviedol, že celková dĺžka konania bola ovplyvnená viacnásobnou zmenou zákonného sudcu. Súd po podaní žaloby riadne vykonal úkony potrebné pred nariadením pojednávania, pojednávanie nariadené na 5. október 2022 bolo odročené z objektívnej príčiny (materská dovolenka), pričom k nenariadeniu skoršieho termínu pojednávania prispela aj epidemiologická situácia. Zákonný sudca poukázal na neúmerné množstvo pridelených vecí a na skutočnosť, že nejde o vec s osobitnou rýchlou konania. Osobitne však zdôraznil, že predmetná ústavná sťažnosť bola podaná 8. augusta 2024 v čase, keď už bol vo veci nariadený termín pojednávania na 19. august 2024 (zásielka žalobkyni doručená 22. júla 2024), pričom žalobkyňa dostala na sťažnosť doručení 15. júla 2024 bezodkladne odpoveď. Tieto skutočnosti žalobkyňa vo svojej neskôr podanej ústavnej sťažnosti úplne opomína. Vzhľadom na uvedené časové súvislosti, keď v čase podania ústavnej sťažnosti súd riadne konal a vo veci nariadil skorý termín pojednávania (o jeden mesiac), zákonný sudca vyjadril pochybnosť o motivácii podania ústavnej sťažnosti v podobe riadneho konania súdu a skorého rozhodnutia. Predmetom konania sú nároky žalobkyne na určenie bezúročnosti a bezpoplatkovosti poskytnutého spotrebiteľského úveru, ako aj určenie neprijateľnej zmluvnej podmienky spracovateľského poplatku vo výške 228,18 eur.

Žalobkyni a ďalšiemu dlžníkovi bol poskytnutý úver 7 021 eur (s konečnou splatnosťou 15. decembra 2027). V teoretickej rovine by samotná bezúročnosť a bezpoplatkovosť mohla mať za následok len povinnosť hradenia uvedenej istiny a prospech v úrokoch a poplatkoch v sume 3 552,44 eur. Uvedená výška možného prospechu tak nezodpovedá požadovanej sume priznaného finančného zadosťučinenia vo výške 5 300 eur.

8. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, pretože na základe obsahu podaní a vyžiadaných spisov dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom mestského súdu (a jeho právneho predchodcu Okresného súdu Bratislava I, pozn.) v napadnutom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru a čl. 47 charty.

10. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. čl. 38 ods. 2 listiny, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa. Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj sťažnosť sťažovateľky.

12. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o určenie bezúročnosti a bezpoplatkovosti spotrebiteľského úveru patrí k štandardnej agende všeobecných súdov. Prejednávaná vec nevykazuje vyššiu mieru skutkovej či právnej náročnosti. Z hľadiska významu predmetu sporu pre sťažovateľku ide o majetkový spor, ktorý nepatrí k obzvlášť prioritizovaným konaniam. Zároveň ústavný súd vzal na zreteľ aj žalovaný predmet konania z hľadiska jeho hodnoty (prospechu v prípade určenia neprijateľnosti zmluvných podmienok a bezúrokovosti spotrebiteľského úveru) v celkovej sume približne 3 500 eur.

13. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd v napadnutom konaní nezistil také správanie sťažovateľky, ktoré by významnejšie prispelo k jeho predĺženiu.

14. Napokon sa ústavný súd zaoberal hodnotením postupu všeobecného súdu v namietanom konaní, pričom vychádzal zo svojej ustálenej judikatúry, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty sťažovateľa.

15. Z popísaného priebehu napadnutého konania vyplýva, že od augusta 2022 do júla 2024 boli konajúce súdy vo veci úplne nečinné. K nariadeniu pojednávania a rozhodnutiu vo veci mestský súd pristúpil až na základe sťažnosti sťažovateľky. O návrhu na pripustenie zmeny žaloby z 21. júla 2022 mestský súd rozhodol po dvoch rokoch 18. júla 2024. Uvedený postup konajúcich súdov (čiastočne okresného súdu, za ktorý zodpovedá jeho právny nástupca, a čiastočne mestského súdu) nie je možné považovať za efektívne smerujúci k odstráneniu stavu právnej neistoty sťažovateľky. Celková dĺžka konania v trvaní 4 rokov na prvom stupni všeobecných súdov síce nie je mimoriadne excesívna, ale je poznačená významným obdobím nečinnosti konajúcich súdov, čo nie je ústavne aprobovateľné.

16. Ústavný súd preto s prihliadnutím na dĺžku konania a zistenú neefektívnosť postupu súdu dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priet'ahom. Na tomto základe ústavný súd rozhodol, že postupom mestského súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa čl. 38 ods. 2 listiny a jej právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

17. Sťažovateľka namieta aj porušenie svojho práva podľa čl. 47 charty, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom. Pokiaľ určitá právna situácia patrí do pôsobnosti práva Európskej únie, na akty členských štátov sa vzťahujú ustanovenia charty. Požiadavky vyplývajúce z ochrany základných práv v právnom poriadku Spoločenstva sú rovnako záväzné pre členské štáty, pokiaľ vykonávajú právne akty Spoločenstva (rozsudok z 13. 4. 2000 vo veci C-292/97, Zb. 2000, s. I-2737, bod 37). Vo veci sťažovateľky sú aplikovateľné vnútroštátne právne normy zabezpečujúce ochranu spotrebiteľa, ktoré sú transpozíciou práva Európskej únie, a rovnako tak judikatúra Súdneho dvora Európskej únie vo veci ochrany spotrebiteľov. Z uvedených dôvodov je na vec sťažovateľky potrebné aplikovať aj čl. 47 charty, ktorého porušenie ústavný súd vyslovil z totožných dôvodov ako porušenie už uvedených práv podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

18. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

19. Keďže v napadnutom konaní ešte v čase rozhodovania ústavného súdu nebolo vo veci právoplatne rozhodnuté, ústavný súd vyslovil príkaz konať bez zbytočných prieťahov v súlade s čl. 127 ods. 2 ústavy (bod 2 výroku tohto nálezu).

III.

Primerané finančné zadost'učinenie

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadost'učinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

21. Zohľadňujúc konkrétne okolnosti posudzovanej veci, najmä dĺžku konania na súde prvej inštancie a zistenú neefektívnosť postupu súdov, ale aj hodnotu predmetu konania, dospel ústavný súd k záveru, že v danom prípade bude priznanie finančného zadost'učinenia v sume 500 eur primerané konkrétnym okolnostiam prípadu (bod 3 výroku tohto nálezu), a preto návrhu na priznanie finančného zadost'učinenia v prevyšujúcej sume nevyhovel (bod 5 výroku tohto nálezu).

IV.

Trovy konania

22. Úspešná sťažovateľka si uplatnila právo na náhradu trov konania.

23. Ústavný súd priznal sťažovateľke fakultatívnu náhradu trov konania podľa § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) v rozsahu tarifnej odmeny za dva úkony právnej služby v roku 2024 (prevzatie zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti) a režijného paušálu k nim podľa § 16 ods. 3 vyhlášky. Takto určená suma predstavuje spolu s daňou z pridanej hodnoty celkom 856,75 eur (bod 4 výroku tohto nálezu).

24. Priznanú náhradu trov konania je mestský súd povinný zaplatiť právnej zástupkyňi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

25. Podľa čl. 133 ústavy toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. decembra 2024

Peter Molnár
predseda senátu